

Kazachen schuiven met dollars

Een offshore olieveld in de Kaspische Zee, ten westen van Kazachstan.

foto ap

De Nederlandse Simons Holding lijkt door een Kazachse oliebaron gebruikt om de belasting te ontwijken. Een reconstructie.

TEKST MARTIJN ROESSINGH

Ruim dertig jaar nadat de Limburger Joseph (Jef) Simons een holding oprichtte als financieel dak boven zijn bedrijf in de import en export van gedroogd fruit, is die geheel buiten zijn medeweten ingezet als spil in een bedrievennetwerk van een Kazachstaanse energiemagnaat. Er zijn voor tientallen miljoenen aan oliebelangen in ondergebracht, blijkt uit onderzoek van Trouw en het International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). Daarna is de holding leeggehaald.

De gang van zaken rond Simons Holding B.V. is typerend voor de wijze waarop internationaal opererende bedrijven belastingparadijzen, inclusief Nederland, benutten om te schuiven met belangen en winsten. Uit het onderzoek blijkt onder meer dat de Kazachstaanse eigenaars zich niet hebben gehouden aan de Nederlandse wettelijke verplichtingen tot het indienen van jaarrekeningen en accountantsverklaringen. Voor zover bekend heeft dat echter bij de Nederlandse opsporingsdiensten niet tot onderzoek geleid.

Steeds ander adres

Het verhaal begint in de jaren

zeventig, als Simons Holding B.V. wordt gevestigd op een bedrijventerrein in Maastricht. Jef Simons (74) handelde in die periode tot halverwege de jaren negentig in conserven en gedroogd fruit, vooral rozijnen uit Turkije, meldt hij desgevraagd. Gegevens van de Kamer van Koophandel laten zien dat Simons tot 1996 directeur van de holding blijft en tot 2001 enig aandeelhouder. Vanaf 2001 komt de holding formeel in handen van de Curaçaose vestiging van trustkantoor TMF, om via Fortis te eindigen onder de vleugels van Intertrust. Met iedere overname verandert het adres. Simons Holding staat uiteindelijk ingeschreven aan het Prins Bernhardplein in Amsterdam, hoofdlocatie van Intertrust en vestigingsplaats van duizenden vergelijkbare brievenbusfirma's. De holding slaapt, zo lijkt het, maar dan komen de Kazachen. Zij kopen de holding in mei 2006. Zo'n bedrijf 'van de plank' kopen heeft volgens financieel deskundigen in die periode het voordeel dat het sneller en goedkoper is en minder papierwerk met zich meebrengt.

In augustus dat jaar treden David Sturt en Yerzhan Kuangan aan als directeur. Dat zijn geen kleine jongens. Sturt is CEO van Kausar Oil en Gas, een Kazachstans oliebedrijf dat in snel tempo belangen opbouwt in Kazachstan zelf, in Rusland en in Oman. Kuangan is de financiële topman van datzelfde bedrijf.

Uit een gelekte database van twee internationale trustkantoren (de 'offshore-leaks') waarover Trouw en het International Consortium of Investigative Journalists beschikken, blijkt dat Simons Holding deel uitmaakt van een complex netwerk van vennootschappen. De holding wordt in november 2006 aandeelhouder van Kausar Overseas Ltd, een vennootschap die een paar maanden eerder is opgericht op de Britse Maagdeneilanden. Sturt is directeur

van Kausar Overseas. Mede-aandeelhouder van Kausar Overseas is San Rocche Trading Limited, een bedrijf op Cyprus. Daarnaast zijn er functies voor ene Marat Kabdykulov, woonachtig in Kazachstan en net als Sturt en Kuangan werkzaam bij Kausar Oil en Gas. Ook zijn er via andere bedrijven of functionarissen lijntjes naar een reeks andere landen. Komisch detail: in de interne mails over dit netwerk wordt aan Nederland gerefereerd als een 'faraway European country'.

Concessie voor oliewinning

Wat is precies de functie van de decennia-oude Limburgse holding in dit netwerk? De jaarrekening over 2006 geeft enig inzicht. Zo blijkt de holding in augustus 2006 voor 90 procent eigenaar te worden van een concessie voor oliewinning in twee velden in Komi, een regio in het noorden van Rusland. Dochteronderneming Kausar Overseas krijgt verder de helft in handen van een belang in olievelden in de Khanty-Mansisk regio in het westen van Siberië. En dan is er nog een belang in een bedrijf dat olie mag winnen in Oman. Bij elkaar goed voor een waarde van bijna 70 miljoen dollar, gefinancierd met leningen - vooral bij de Kazachstaanse Alliance Bank. Er werken op dat moment ongeveer 20 mensen bij Simons Holding, dat inmiddels een nevenvestiging heeft in de Kazachstaanse stad Almaty.

Is daar iets mis mee? Op zich niet. Holdings zijn beheerders van financiële vermogens, en deze oliebelangen en leningen zijn met hun waarde keurig in de boeken gezet. Maar Nederland levert het niets op. De holding lijdt in de periode mei-december 2006 een verlies van 1,9 miljoen dollar, op grond waarvan het bedrijf 569.000 dollar kan verrekenen met eventuele latere winsten. Een jaar later komt daar nog 6,9 miljoen euro verlies bovenop.

Er is echter meer aan de hand. De accountantsverklaring over 2006 stelt onomwonden dat de jaarrekening niet voldoet aan de internationale standaarden, omdat de banden met andere bedrijven niet goed zijn aangegeven en de werkelijke eigenaar ('ultimate owner') uit zicht blijft. De auditor sluit ook niet uit dat het verschaft financiële overzicht incompleet is en dat informatie over banden met andere bedrijven ontbreekt. Als een jaar later opnieuw een jaarrekening wordt gedeponneerd, ditmaal in euro's en alleen voor de holding zelf (niet voor de dochterbedrijven) blijken de cijfers uit 2006 bovendien fors aangepast. De waarde van de belangen is met tien miljoen euro gedaald. Dat jaar zijn er helemaal geen toelichting en geen accountantsverklaring bijgevoegd. Nog een opmerkelijk detail: Kausar heeft twee andere bedrijven op Nederlandse bodem gevestigd, ditmaal wel onder eigen naam, maar die worden niet gebruikt. Biedt de naam Simons Holding meer anonimiteit?

Eigenaar op de achtergrond

Het onderzoek van Trouw en ICIJ laat in ieder geval zien wie op de achtergrond de eigenaar is. In de gelekte database van trustkantoren staan mails waarin de naam Maksat A. Arip opduikt. Arip is de oprichter van Kausar Oil and Gas, een bedrijf dat in de jaren daarna verscheidene keren van naam verandert en in december 2009 uiteindelijk als Exillon Energy Plc. een notering krijgt aan de beurs van Londen. Het heeft dan een geschatte waarde van 300 miljoen dollar. Maksat Arip zelf wordt rijk door in 2009 en 2011 een deel van zijn aandelen te gelde te maken, zijn trust (op Cyprus) handhaaft met 30 procent van de aandelen een groot belang in Exillon. De magnaat blijft nog enkele jaren aan als directeur. Pikant detail: Exillon krijgt in 2012 een boete omdat het allerlei extra betalingen aan zijn topman - onder meer schoolgeld voor zijn kinderen - niet heeft opgegeven. Nog een pikant detail en een link met Nederland:

inmiddels staan twee voormalige bankiers van ING aan het roer, de bank die Exillon hielp om naar de beurs te gaan.

Terug naar Simons Holding, waar een deel van de oliebelangen van Arip waren ondergebracht. Want de informatie over 2006 en 2007 mag dan mogelijk incompleet of incorrect zijn, daarna gaat het pas echt mis. Er wordt geen enkele jaarrekening meer ingediend - een economisch delict -, de bijdrage aan de KvK wordt niet meer betaald, de directeurs krijgen geen opvolger meer en op aanmaningen volgt geen reactie. De inschrijving van de holding wordt op 28 oktober 2010 'ambtshalve doorgehaald' en twee jaar later, op 19 december 2012, wordt het bedrijf definitief ontbonden. Navraag bij toezichthouders en opsporingsdiensten als de Nederlandsche Bank, de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst leert dat waarschijnlijk geen onderzoek is gedaan naar de handelwijze van de eigenaars.

Die tientallen miljoenen aan oliebelangen zijn echter niet zomaar verdampt. Sommige vennootschappen waarin de olieconcessies zijn ondergebracht duiken later weer op in de gegevens van het beursgenoteerde Exillon (zie box). Ze zijn in 2007 en 2008 overgedaan aan twee andere vennootschappen uit het Kausar-netwerk die voorkomen in de database van 'offshore-leaks' (Argentana SA en Barnard Commercial), om vervolgens weer te worden doorverkocht aan nog weer drie (Cypriotische) dochters. Vanaf dat moment staan ze in de boeken van Exillon zelf.

Rechtzaken in Moskou

Uiteindelijk wordt Simons Holding zelf in de zomer van 2009 weer net zo leeg achtergelaten als de Kazachen haar in 2006 aantreffen. Opmerkelijk is bovendien dat in 2008 en 2009 in Moskou rechtzaken dienen waarin een Russische klager zegt dat niet

Simons Holding maar hijzelf het recht heeft op de olieconcessies in Komi. Hij wordt zowel bij de rechtbank als in hoger beroep in het ongelijk gesteld.

Zou Simons Holding dan hebben gediend om de omstrede oliebelangen tijdelijk veilig te stellen vanwege een onzekere uitkomst van deze rechtszaak? Of is de holding gebruikt als spil in een complex netwerk dat zich uitstrekte over tal van belastingparadijzen en dat oliebaron Arip in staat stelde strategisch met inkomsten en verliezen te schuiven? Jan Willem van Gelder van financieel onderzoeksbureau Profundo, dat de gegevens analyseerde, concludeert dat het er alle schijn van heeft dat het laatste het geval is. Mogelijk had de complexe handel tussen dochterbedrijven in het olie-imperium tot doel om sterfhuisconstructies op te zetten, waarbij steeds bedrijven met verlies achterblijven en schuldeisers, zoals belastingdiensten en banken, het nakijken hebben. Volgens Profundo profiteerde Exillon Energy, aan het eind van alle transacties, juist wel doordat het bedrijf zijn jaarrekening kon oppompen: in het jaarverslag over 2009 kon daarmee Exillon 180,1 miljoen winst melden, in plaats van een verlies van 17,5 miljoen. Zo'n winst maakt een succesvolle beursgang aanzienlijk eenvoudiger. Exillon heeft niet gereageerd op herhaalde verzoeken van Trouw om toelichting.

Hoe dan ook heeft de hele gang van zaken weinig meer van doen met de handel in gedroogde rozijnen, het oorspronkelijke doel van de bedrijven die de Limburger Jef Simons ooit oprichtte. In een reactie zegt hij dat hij bij de verkoop van zijn holding aan een trustkantoor afsprak dat de naam zou worden gewijzigd. Hij betreurt het ten zeerste dat die afspraak niet is nagekomen.

De oliebelangen van Simons Holding

In Simons Holding was een reeks

oliebelangen ondergebracht. Zo krijgt de holding in 2006 via dochteronderneming Kausar Overseas (op de Maagdeneilanden) een belang van 50 procent in het Russische bedrijf Krasnoleninsk Neftegaz Dobycha LLP (kortweg Dobycha), dat olie mag boren in West-Siberië. Het belang is voor 22,5 miljoen dollar overgenomen van Netyanaya Kompanya Krasnoleninsk Neftegaz LLP. Dat bedrijf houdt zelf 30 procent, een derde bedrijf - TM-Neft LLC - houdt 20 procent.

Het belang in Dobycha gaat in januari 2009 voor 14,7 miljoen dollar van Kausar Overseas over naar Tredall Ltd., een dochter van Exillon Energy Plc. Kausar Overseas, en daarmee ook Simons Holding, verliest er dus bijna 7,8 miljoen dollar op. Tredall verkoopt het aandeel in april 2009 door aan Vitalaction Ltd (Cyprus), eveneens dochter van Exillon Energy Plc. Als Exillon in juni 2009 de waarde van Dobycha opnieuw laat bepalen, komt dat uit op 150,5 miljoen. Met andere woorden: Kausar Overseas en moederbedrijf Simons Holding is de helft daarvan (75,25 miljoen) minus de verkoopprijs van 14,7 miljoen door de neus geboord: 60,5 miljoen. Dat bedrag kan Exillon na deze transacties als boekwinst noteren.

De resterende 50 procent van Dobycha wordt in oktober 2009 voor 51,3 miljoen door Halescope Ltd. (eveneens een Cypriotische dochter van Exillon Energy) gekocht van Netyanaya Kmpanya Krasnoleninsk Neftegaz LLP (30 procent) en TM-Neft LLC (20 procent). De lening kwam van ING, de beursgang van Exillon in december 2009 bracht de kosten op. Opnieuw kon Exillon een boekwinst noteren van 39,4 miljoen dollar. Dobycha wordt daarna omgedoopt tot Exillon WS.

Vergelijkbare transacties gebeuren voor Dinyel Neft, dat olie mag boren in de Timan-Pechora regio in Komi. Simons Holding koopt het begin 2007 voor 115 miljoen dollar, daarna gaat het voor 85,9 miljoen over naar Barnard Commercial SA

en Argentan SA op de Maagdeneilanden, die het voor 51,4 miljoen doorverkopen aan Lanach Ltd en Diamondbridge Ltd, Cypriotische dochters van Exillon. Twee maanden later blijkt uit een onafhankelijke beoordeling dat DinyelNeft 149,1 miljoen dollar waard is en kan Exillon 97,7 miljoen dollar boekwinst bijschrijven. Daarna is DinyelNeft omgedoopt tot Exillon TP.